

HET AFSCHIED VAN PROF. DR. A. J. P. v. d. BROEK

Op 7 October j.l. heeft Prof. Dr. A. J. P. van den Broek in het Groot-Auditorium van de Universiteit te Utrecht zijn afscheidscollege gegeven, nadat hij bij het einde van het afgelopen studiejaar zijn onderwijstaak als hoogleraar in de ontledkunde en embryologie wegens het bereikt hebben van de 70-jarige leeftijd had neergelegd.

De Aula was tot in de uiterste hoeken bezet. Als onderwerp voor zijn laatste les had de scheidende hoogleraar gekozen: „De rijkdom van het menselijk organisme.” Deze rijkdom werd ontvouwd aan de hand van de verbijsterende menigvuldigheid en differentiatie der elementen, die in het organisme en in de feilloze werking van de talloze onderdelen tot uitdrukking komt. Na een aanvankelijke gelijkvormigheid der cellen treedt bij de groei van het embryo voor het alzijdig vermogen een beperking op; bouw en taak worden eerst beperkt tot een veelzijdig vermogen om ten slotte hun einddoel te vinden in een eenzijdig gerichte vorm en gespecialiseerde eigenschappen, die geheel verband houden met hun specifieke taak in een bepaald orgaan, ja tot een bijzonder gedifferentieerd onderdeel daarvan.

Bij de geboorte is, afgezien van de groei, de ontwikkeling nog niet afgelopen, getuige o.a. het kauworgaan, waarvan de elementen, zowel van het melk- als van het blijvend gebit geleidelijk gevormd worden, een ontwikkeling, zich uitstrekkende over een levensperiode die pas zijn afsluiting vindt nadat, zoals spr. het uitdrukte, de mens zijn verstand heeft gekregen.

Der rust van de volwassenheid is ook slechts schijnbaar, de voortdurende slijtage en vernieuwing der weefsels vertoont belangrijke afmetingen: de huid (10 gram per dag 3,65 kg per jaar), de epitheel laag van het darmslijmvlies, de productie van nieuwe rode bloedlichaampjes (10 miljoen per seconde = 2 mm³ bloed) zijn slechts enkele voorbeelden van een nimmer eindigende interne werkzaamheid en omvorming.

Na de gecompliceerdheid der weefsels, die der organen. Als voorbeeld wees spr. op de capillairen, wier taak het is de weefsels voedingsstoffen toe te voeren, de afgewerkte nutteloze producten weer weg te leiden, daarbij een brug vormende tussen de arteriën en de venen. Tezamen vormen zij een lengte van 300.000 km, waarvan alleen in de spieren 100.000 km met 0,6 ha oppervlak. In de nier alleen 25 km capillairen en 50 km nierkanaaltjes, samengevat in vaatkluentjes, de z.g. glomeruli.

De grootste rijkdom vertoont het centrale zenuwstelsel: op de doorsnede van de hersenschors bevinden zich een enorm aantal pyramidevormige cellen met vertakte uitlopers vanuit de hoekpunten en één uitgaande van het midden van de basis; tezamen vormen zij een onontwarbaar net. Daarbij dient men te denken aan het aantal zenuwcellen in de schors: 600 miljoen!

Om de rijkdom nog verder te illustreren behandelde spr. de combinatie functie van spierbeweging, gehoorsfunctie en de bewustzijnsgebaarwording wanneer een violist een toon aanstrijkt. Eerst de veelheid van spieren en spierspanningen, dus nerveuze prikkels rechtstreeks en reflectorisch, daarbij de functie van het ruggemerg, dan de uiterst gecompliceerde bouw van het zintuiglijke orgaangedeelte van het oor, dat de toon ontleedt en aldus gesplitst doorgeeft naar het betreffende gedeelte van de hersenschors, waar deze toon aan het bewustzijn wordt overgebracht. Nog was

slechts sprake van een toon; dan te denken aan een melodie, een muziekstuk en dit ten slotte orkestraal in meest samengestelde geluidsvormen voortgebracht en waargenomen.

Ontleedt men het complex van functies dan leidt dit tot de slotsom dat bij de eenvoudigste handeling het zenuwstelsel als onverbreekelijke eenheid betrokken is.

Deze onverbreekelijke eenheid bracht spr. ten slotte tot het menselijk organisme als geheel, het individu, dat naar het woord zelf ondeelbaar is. Een lijk kan men in delen ontleden bij de levende mens hangen alle delen onverbreekelijk samen. Het lichaam is meer dan de som der samenstellende organen; het is, zoals van Baer het heeft uitgedrukt, onuitputtelijk in zijn rijkdom, eeuwig in zijn problemen, ondoorgrondelijk in zijn wezen.

Na deze, met welsprekendheid voorgedragen rede, voerden verschillende sprekers het woord. De President-Curator, de heer Bosch Ridder van Rosenthal, legde het gehoor de vraag voor of men hier te doen had met de rede van een scheidend dan wel van een inaugurerend hoogleraar, zulks te oordelen naar de indrukken, die de toehoorders hadden ondergaan. De Rector-Magnificus, Prof. Wagenvoort roemde de voortreffelijke eigenschappen van de scheidende hoogleraar, prees zijn toegewijde bemoeiingen met de werkzaamheden van de Senaat. Als voorzitter van de Medische Faculteit hield Prof. Rümke een in veel geest en humor gedrenkte toespraak, waarin hij het karakter van Prof. van den Broek analyseerde, diens bijzondere persoonlijkheid in het licht stelde en aan de wederzijdse intieme betrekkingen warme woorden wijdde.

Namens de oud-leerlingen en medewerkers voerde Prof. Dankmeyer het woord, die zich tot tolk maakte van de erkentelijkheid van studenten, assistenten en oud-assistenten en namens hen een geschilderd portret van de scheidende hoogleraar aanbood ter plaatsing in het anatomisch laboratorium.

Voor het tandheelkundig onderwijs sprak coll. Buismann, die dit rechtvaardigde met een verwijzing naar het feit, dat vrijwel het gehele corps tandartsen leerling van de scheidende hoogleraar was geweest. Voorts memoreerde hij, dat het in 1933 van diens hand verschenen Leerboek het eerste oorspronkelijke werk op het gebied der tandheelkunde in de Nederlandse taal was geweest. Al mocht wellicht het onderwijs in de ontleedkunde aan de tandheelkundige studenten hun leermeester niet de meeste voldoening hebben geschonken, dan was er voor hen de overtuiging, dat de anatomie van gebit en aangezicht voor de tandarts dagelijkse betekenis bezit die herhaaldelijk tot verdieping in anatomische en topografische details uitnodigt.

De Medische Studenten Faculteit, die deze plechtigheid had gearrangeerd, werd vertegenwoordigd door de heer Nomen, welke namens de studenten in de geneeskunde uitdrukking gaf aan de bijzondere gevoelens jegens hun leermeester. De rij van sprekers werd gesloten door de praeses van de Tandheelkundige Studenten Faculteit, de heer A. C. van der Have, die eveneens de dank van de leden onder woorden bracht, welke hij, gelijk de zo juist genoemde spreker vergezeld deed gaan van een geschenk, dit in de vorm van een rijwiel dat, nu de scheidende hoogleraar niet meer de beschikking zou hebben over een gelijknamig eigendom van het laboratorium, deze niet onwelkom was gebleken.

In zijn uitvoerige dankrede memoreerde Prof. van den Broek o.m. de historische ontwikkeling van de tandheelkundige opleiding, bepaald door de opeenvolgende wettelijke regelingen (en de daarbij ingevoerde titelwijziging) ten slotte culminerend in de jongste verheffing van het onderwijs in de universitaire sfeer.

Vermeld zij nog dat op de tocht naar de Aula, medische studenten in hun witte practicumjassen de paarden voor het open rijtuig uitspannen, om zelf de scheidende hoogleraar, vergezeld van zijn echtgenote, naar het universiteitsgebouw te rijden.

B.

Groningen, 2 October 1948.

Op bovengenoemde datum hield de nieuw benoemde Lector zijn Openbare Les over „De Ontwikkeling van de Diagnostiek in de Dento-Maxillaire Orthopaedie”

De fraaie Aula van het imposante Groningse Unversiteitsgebouw bevatte vele tandartsen, gedeeltelijk met hunne dames, uit alle oorden van het land, toen Bijlstra zijn rede uitsprak, die als openbare les bedoeld — uiteraard weinig aanleiding geeft tot opmerkingen, maar waarvan men wel kan zeggen, dat zij in goed gesteld Nederlands, op overtuigende wijze werd uitgesproken. De redenaar gaf een overzicht van de groei van dit onderdeel der tandheekunde in de laatste halve eeuw, aantoonende, dat door de verdieping van het wetenschappelijk inzicht, een grote verandering is gekomen in diagnostiek en therapie.

Op de diagnostiek ging hij uitvoerig in en wie zijn publicaties kent zal begrijpen, dat hierbij met nadruk werd gewezen op de mogelijkheden en voordelen der tele-röntgenfotografie en der aetiologische diagnostiek.

Overigens is het merkwaardig, dat de in Groningen benoemde lector onderwijs zal geven in de „Dento-maxillaire Orthopaedie”, terwijl de zojuist benoemde docent in Utrecht geworden is: hoogleraar in de „Orthodontie”.

Het wil ons voorkomen, dat dit niet alleen ietwat zonderling, doch ook *ongewenst* is, omdat het noodzakelijk is dit specialisme voortaan een vaste benaming te geven.

Dat „orthodontie” in het licht van den huidige tijd onvoldoende is, behoeft wel geen nader betoog. Er is sinds 1900 voldoende veranderd om niet meer te spreken van „het recht zetten van tanden”.

Schrijver dezes is echter van mening, dat ook „Dento-maxillaire Orthopaedie” teveel nadruk legt op de tanden en kaken en zou daarom verre de voorkeur geven aan „Dento-faciale Orthopaedie”, wat inhoudt dat ook de zo noodzakelijke aandacht wordt besteed aan de spieren van het aangezicht.

Wij weten thans dat, zowel voor het functionele als cosmetische succes, het medebetrekken der musculatuur in de behandeling essentieel is en wij geloven daarom dat dit bij het gebruik van de laatste term: „Dento-faciale orthopaedie” het beste tot zijn recht komt.

Het feit dat enige uren in Groningen beschikbaar waren, hebben wij benut tot het bezoeken van de gebouwen, in gebruik genomen voor de nieuwe opleiding, daartoe in staat gesteld door de welwillendheid der docenten, waardoor wij een en ander konden aanschouwen onder leiding van Prof. Hut en Lector v. d. Ven.

Wat ons wel heel duidelijk werd was ten eerste, dat men onder zeer moeilijke omstandigheden veel had bereikt en ten tweede, dat dit alleen mogelijk is geweest doordat een juiste „team spirit” er alles op gezet had er van te maken wat er van te maken was.

Het gebouw, bestemd voor de tandheekkundige propaedeuse is wonderwel voor dit doel geschikt gemaakt en uit alles bleek, dat een nieuwe frisse wind door het onderwijs waait, hetgeen de studenten alleen maar ten goede kan komen.

Het klinisch onderwijs wordt gegeven in een noodgebouw, opgetrokken op het terrein der Academische Klinieken en Instituten. Dit heeft het geweldige voordeel, dat op gemakkelijke wijze samenwerking met de aanverwante vakken mogelijk is en men heeft ook hier, met de zeer beperkte mogelijkheden wonderen weten te doen. Met name de grote patiëntenzaal ziet er voortreffelijk uit en voldoet zonder twijfel aan de eisen aan een moderne opleiding te stellen.

Wij wensen de Groningse docenten toe, dat zij binnen afzienbaren tijd over de hun op dit terrein toegezegde nieuwe kliniek zullen kunnen beschikken en wij geloven stellig, dat dan in het Noorden een opleiding zal ontstaan, waarop zowel de Univeriteit als het land trots kan zijn!

CH. F. L. NORD